

İç hastalıkları servisinde takip edilen ilaç intoksikasyonlarının retrospektif değerlendirilmesi

Retrospective evaluation of drug intoxications followed by the internal medicine service

Harun Düğeroğlu

Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Ordu, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, acil servise ilaç intoksikasyonu olarak başvuran ve sonrasında iç hastalıkları servisinde takip ve tedavi edilen hastaların, demografik özellikleri, intoksikasyona neden olan ilaçlar ve prognozları açısından değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 2013-2018 yılları arasında, ilaç intoksikasyonu nedeni ile iç hastalıkları servisinde takip ve tedavi edilen 248 hasta alınmıştır. Hastalar, cinsiyet ve yaş özellikleri, psikiyatrik ilaç kullanım öyküleri, öğrenim durumları, intoksikasyona neden olan ilaçların niteliği, aldığı ilaçların grup sayıları, prognozları ve hastanede yatış süreleri açısından değerlendirildi.

Bulgular: Çalışmaya iç hastalıkları servisinde ilaç intoksikasyonu olarak takip ve tedavi edilen 248 hasta dahil edilmiştir. Bu hastaların 161 (%64,9)'i kadın, 87 (%35,1)'si erkek hastalardı. Yaş ortalamaları kadın hastalarda 27,8±4,7 (18-64) yıl, erkek hastalarda 24,2±13,8 (18-53) yıldır. Kadın hastaların 108 (%43,5) tanesi bekar iken, erkek hastaların 64 (%25,8) tanesi bekar idi. Kadın hastaların 91 (%36,6)'inde özgeçmişlerinde psikiyatrik ilaç kullanım öyküsü varken, erkek hastaların 38 (%15,3)'ünde psikiyatrik ilaç kullanım öyküsü vardı. İlaç intoksikasyon vakalarının çoğunluğu (%45,9 hasta) ilköğretim mezunu idi. Çalışmaya alınan hastaların büyük bir çoğunluğu (%24,7) antidepresan ilaçlarla zehirlenme görülürken, ikinci sırada (%18,3) parasetamol ile zehirlenmeler yer almaktaydı. Hastaların %82,4'ünde intihar amaçlı ilaç alım öyküsü vardı. Hastaların 138 (%55,6) tanesinde tek grup ilaç alım öyküsü varken, hastaların 71 (%28,6) tanesi hastanede bir gün gözlem altında kalmıştır. 248 hastanın sadece 13 (%5,2) tanesinde genel durumunda bozulma olması nedeni ile yoğun bakım servislerine nakledilmiştir.

Sonuç: İntoksikasyon vakalarının çoğunluğunu genç bayanların oluşturduğunu ve özellikle intihar amaçlı antidepresan ilaçlarla olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İntoksikasyon, iç hastalıkları, ilaç alımı, intihar, antidepresan

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to evaluate the patients who were admitted to the emergency department as drug intoxication and then followed up and treated in the internal medicine department with regard to their demographic characteristics, the drugs they received for intoxication and their prognosis.

Material and Method: The study included 248 patients who were followed-up and treated in the internal medicine department for drug intoxication between 2013-2018. Patients were evaluated in terms of gender and age characteristics, psychiatric drug use history, educational status, the nature of the drugs they received for intoxication, the number of drugs they received, their prognosis and length of hospital stay.

Results: The study included 248 patients who were followed up and treated as drug intoxication in the Internal Diseases service. Of these patients, 161 (64.9%) were female and 87 (35.1%) were male. The mean age was 27.8±14.7 (18-64) years in female patients and 24.2±13.8 (18-53) years in male patients. While 108 (43.5%) of the female patients were single, 64 (25.8%) of the male patients were single. While 91 (36.6%) of the female patients had a history of psychiatric medication in their background, 38 (15.3%) of the male patients had a history of psychiatric medication use. The majority of cases of drug intoxication (45.9% of patients) were primary school graduates. The majority of the patients (24.7%) were poisoned with antidepressant drugs, while the second group (18.3%) had paracetamol poisonings. 82.4% of the patients had a history of taking suicidal drugs. In 138 (55.6%) patients, there was only one group of medications. Of the patients, 71 (28.6%) were hospitalized for one day. Of the 248 patients, only 13 (5.2%) were transferred to the intensive care unit due to the deterioration in their general condition.

Conclusion: The majority of cases of intoxication were found to be young women, especially with antidepressant drugs intended for suicide.

Keywords: Intoxication, internal medicine, drug overdose, suicide, antidepressant

Sorumlu Yazar: Harun Düğeroğlu, Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Bucak Mh., Pk: 52200, Ordu, Türkiye

E-posta: Harun.dugeroğlu@hotmail.com

Geliş Tarihi: 02.03.2019 **Kabul Tarihi:** 03.04.2019 **Doi:** 10.32322/jhsm.534673

Bu çalışma, 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Aile Hekimliği Kongresi (07-09 Şubat 2019, İzmir)'nde sözlü sunum olarak sunulmuştur.

Cite this article as: Düğeroğlu H. İç hastalıkları servisinde takip edilen ilaç intoksikasyonlarının retrospektif değerlendirilmesi. J Health Sci Med 2019; 2(4): 135-138.

GİRİŞ

İlaç intoksikasyonları, ülkemizde acil servise başvuran hastaların %0,46-1,57'lik kısmını oluşturmaktadırlar (1,2). Gelişmiş ülkelerde ise bu oran %0,02-0,93 arasındadır. Ancak, bu oranlar her yıl giderek artmaktadır (3,4). Acil servise başvuran ilaç intoksikasyonlarının çoğunluğunu intihar amaçlı ilaç alımları oluşturmaktadır. Bunun yanında, yanlışlıkla ilaç alımları veya beklenmeyen ilaç reaksiyonları olarak da acil servise başvurmaktadırlar (5). Zehirlenmeler, hastaneye başvuru süresine ve alınan ilaca bağlı olarak çeşitli sorunlar oluşturabilmektedirler. Genellikle intihar amaçlı alınan pestisitlere bağlı ölüm oranı yüksek iken, ilaçlara bağlı mortalite oranı daha düşüktür. Bu nedenle dünyada yılda 300.000 kişinin bu nedenden dolayı öldüğü tahmin edilmektedir (5). Acil servise başvuran ilaç intoksikasyonlarının yaklaşık %5-30'luk kısmı yoğun bakımlarda takip ve tedavi edilirken, vakaların çoğunluğu İç Hastalıkları servisinde ya da acil servis gözlem odalarında takip ve tedavi edilmektedir (6). Çalışmamızda, iç hastalıkları servisinde ilaç intoksikasyonu olarak takip ve tedavi edilen hastaların, demografik özellikleri, zehirlenme için aldıkları ilaçlar ile prognozları ve hastanede kalış süreleri açısından retrospektif olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya 2013-2018 yılları arasında acil servise ilaç intoksikasyonu olarak başvuran ve iç hastalıkları servisinde takip edilen 248 hasta alınmıştır. Hasta verileri arşiv kayıtlarından alınmıştır. Hastalar, demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, özgeçmişleri, öğrenim durumları, psikiyatrik ilaç kullanım öyküleri), intoksikasyon amaçlı ne ilaç aldıkları, aldığı ilaçların grup sayıları, prognozları ve hastanede yatış süreleri açısından kaydedildi. Çalışmaya alınan hastalara, acil serviste mide lavajı yapılmış ve aktif kömür verilmiştir. Ayrıca, hastalar zehir danışma merkezine kaydedilmiştir.

Dışlama kriterleri: 18 yaş altı hastalar ve iç hastalıkları servisi yatışını kabul etmeyen hastalar çalışmaya alınmadılar. Ayrıca, Acil servise bilinci kapalı olarak gelen ve yoğun bakım ünitesinde takip edilen hastalar çalışma dışı tutuldular. Arşiv kayıtları yetersiz ve/veya eksik olan hastalar çalışmaya alınmadı. Anamnezde ne ilaç aldığı tespit edilemeyen hastalar yine çalışmamıza dahil edilmediler. Ayrıca, ilaç dışı zehirlenmelerde (mantar zehirlenmeleri, karbonmonoksit zehirlenmeleri, besinsel zehirlenmeler, alkol zehirlenmeleri ve koroziv madde alımları) çalışmaya dahil edilmediler.

İstatistiksel Analiz: Tüm veriler SPSS (Versiyon 22.0, SSPS, Inc. Illinois, Chicago, USA) programına yüklendi. Devamlı değişkenler ortalama \pm standart

sapma şeklinde, kategorik değişkenler ise sayı (n) ve yüzde (%) şeklinde ifade edildi.

Etik Durum: Çalışmamızın etik kurul onayı, Ordu Üniversitesi Klinik Araştırmalar ve Etik Kurul Başkanlığından alınmıştır (Karar No: 2018-243).

BULGULAR

Çalışmaya iç hastalıkları servisinde ilaç intoksikasyonu olarak takip ve tedavi edilen 248 hasta dahil edilmiştir. Bu hastaların 161 (%64,9)'i kadın, 87 (%35,1)'si erkek hastalardı. Yaş ortalamaları kadın hastalarda $27,8 \pm 14,7$ (18-64) yıl, erkek hastalarda $24,2 \pm 13,8$ (18-53) yıldır. Kadın hastaların 108 (%43,5) tanesi bekar iken, 53 (%21,3) tanesi evliydi. Erkek hastaların ise 64 (%25,8) tanesi bekarıydı. Kadın hastaların 91 (%36,6)'inde özgeçmişlerinde psikiyatrik ilaç kullanım öyküsü varken, erkek hastaların 38 (%15,3)'inde psikiyatrik ilaç kullanım öyküsü vardı. İlaç intoksikasyon vakalarının çoğunluğu (%45,9 hasta) ilköğretim mezunu idi. Hastaların demografik özellikleri detaylı olarak **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1. Hastaların demografik özellikleri

		Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	161	64,9	
	Erkek	87	35,1	
Medeni Durum	Kadın	Bekar	108	43,5
		Evli	53	21,3
	Erkek	Bekar	64	25,8
		Evli	23	9,2
Psikiyatrik ilaç kullanım öyküsü	Kadın	Var	91	36,6
		Yok	70	28,2
	Erkek	Var	38	15,3
	Yok	49	19,7	
Öğrenim Durumu	Okuryazar değil	12	4,8	
	Okuryazar	10	4,0	
	İlköğretim	114	45,9	
	Lise	91	36,6	
	Yüksek Öğretim	21	8,4	
Yaş dağılımı (yıl)	Min-Max	Ortalama \pm SS		
	Kadın	18-64	27,8 \pm 14,7	
Erkek	18-53	24,2 \pm 13,8		

SS: Standart Sapma, Min: Minimum, Max: Maximum

Çalışmaya alınan hastaların %24,7'inde antidepresan ilaçlarla, %18,3'ünde parasetamol ile zehirlenme yer almaktaydı (**Tablo 2**).

Tablo 2. Alınan ilaç gruplarının sayısal dağılımı

ALINAN İLACIN CİNSİ	SAYI (n)	Yüzde (%)
Antidepresanlar	97	24,7
Parasetamol	72	18,3
Non-steroid analjezikler	66	16,8
Antibiyotikler	42	10,7
Antihipertansifler	37	9,4
Kas gevşeticiler	22	5,6
Oral antidiyabetikler	13	3,3
Diğerleri	43	10,9
TOPLAM	392	100

Hastaların %82,4’de intihar amaçlı ilaç alımı varken, hastaların %13,0’de farkında olmadan yanlışlıkla ilaç alım öyküsü, %4,6 hastada ise aldıkları ilacın beklenmeyen yan etkileri olarak acil servise başvurmuşlardır. Hastaların 138 (%55,6) tanesinde tek grup ilaç alım öyküsü varken, 73 (%29,4) hastada iki farklı grup ilaç, 21 (%8,4) hastada üç farklı grup ilaç, 3 (%1,2) hastada 6 farklı grup ilaçla zehirlenme öyküsü vardı. Hastaların 71 (%28,6) tanesi hastanede bir gün gözlem altında, 140 (%56,4) tanesi iki gün gözlem altında, 8 (%3,2) tanesi ise beş ve daha fazla gün gözlem altında kalmıştır (**Tablo 3**).

Tablo 3. Hastaların aldığı ilaç grubu sayısı ve hastanede yatış süreleri

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Aldığı ilaç grubu sayısı		
1 ilaç	138	55,6
2 ilaç	73	29,4
3 ilaç	21	8,4
4 ilaç	8	3,2
5 ilaç	5	2,0
6 ve daha fazlası	3	1,2
Hastanede yatış süreleri		
1 gün	71	28,6
2 gün	140	56,4
3 gün	17	6,8
4 gün	12	4,8
5 ve daha fazla gün	8	3,2

Acil servisten iç hastalıkları servisine takip ve tedavi amaçlı yatan 248 hastanın sadece 13 (%5,2) tanesinde genel durumunda bozulma, bilinçde konfüleşme olması nedeni ile yoğun bakım servislerine nakledilmiştir.

TARTIŞMA

İntoksikasyon vakaları, acil servislerde oldukça sık karşılaşılan ve sıkı bir takip ve tedavi ile iyi sonuç

alınabilen olgulardır (7-9). İlaç intoksikasyonları, ülkemizde acil servise başvuran hastaların %0,46-1,57’lik kısmını oluşturmaktadırlar (1,2). Gelişmiş ülkelerde ise bu oran %0,02-0,93 arasındadır. Ancak, bu oranlar her yıl giderek artmaktadır (3,4). Acile başvuran ilaç intoksikasyonlarının yaklaşık %95’ini intihar amaçlı ilaç alımları ve çoğunluğunu genç bayanlar oluşturmaktadır (10). Staikowsky ve ark. (11)’nin yaptığı çalışmada intihar amaçlı ilaç intoksikasyonlarının 2/3’ünü genç bayanlar oluşturmuş ve ortalama yaşlarını 33,3 yıl olarak bildirmişlerdir. Bu çalışmada da vakaların %64,9’unu bayan hastalar ve ortalama yaş grupları 27,8 yıl olarak bulunmuştur.

İlaç intoksikasyonlarında en sık antidepresan ilaçlarla olmaktadır (12). Genel olarak bu hasta gruplarının çoğunluğu depresyon tedavisi gören hastalardan oluşmaktaydı. Hastalar kendi ilaçları ile intihar girişiminde bulunmaktadır (13). Bu çalışmadaki hastalarında %24,7’de antidepresan ilaçlarla zehirlenme vardı. Hastaların çoğunluğu kendi kullandıkları antidepresan ilaçları almıştı. Bazı literatür çalışmalarında intihar amaçlı ilaç zehirlenmelerinin %50’den fazlası genel olarak psikiyatrik tedavi gören hastalardan oluşmaktaydı (11,12). Bunun yanında Kasper ve ark. (14)’nin yaptıkları çalışmada hastaların antidepresan ilaçları tedavi amacı ile kullandıkları gibi, aynı zamanda intihar amaçlı da kullandıklarını belirtmişler.

Abdollahi ve ark. (15)’nin yaptığı geniş serili bir çalışmada, çocuk hastalarının çoğunluğunda yanlışlıkla ilaç alımı öyküsü varken, yetişkin hastaların büyük bir çoğunluğunda ise isteyerek intihar amaçlı ilaç alımı öyküsü vardı. Bu çalışmada, literatür çalışmasını destekler nitelikte olup, vakaların %82,4’ünde intihar girişimi nedeni ile ilaç alım öyküsü vardı.

İlaç zehirlenmesi nedeni ile serviste yatan hastaların hastanede kalış süreleri, Yağan ve ark. (16)’nin çalışmasında 3,7 gün, Kurt ve ark. (17)’nin çalışmasında 3,5 gün olarak bildirmişlerdir. Bu çalışmada ise bu süre ortalama 2,3 gündü. Bunun sebebi, vakaların %56,4’ünün hastanede kalış sürelerinin iki gün olmasıdır.

Yapılan çalışmalarda ilaç zehirlenmelerinde ölüm oranı %0,1 ile %3,9 arasında değişmektedir (2,18-20). Bu çalışmada ölüm vakası görülmemiştir. Bunun sebebinin, acil servislerde bilinci kapalı olan ve genel durumu bozuk olan hastaların yoğun bakım ünitelerinde takip ediliyor olmasıdır. Bir diğer sebebi ise, İç Hastalıklarında takip ve tedavi edilen 13 hastanın genel durumunun bozulması üzerine hasta yoğun bakım ünitesine nakledilmesi veya yoğun bakım ünitesi olan bir merkeze sevk edilmesi olabildi.

Bazı çalışmalarda ilaç intoksikasyonlarında çoklu ilaçla olan zehirlenme oranları %64,9 ve %53,5 bulunmuştur (21,22). Bu çalışmada ise çoklu ilaç kullanım oranı %44,4 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, ilaç intoksikasyon vakalarının çoğunluğunu genç bayanlar oluşturmakta olup, genellikle intihar amaçlı antidepresan ilaç alımları görülmüştür. Dolayısıyla, Acil servise ilaç intoksikasyonu olarak gelen hastaların bilinç durumuna göre takip edileceği servis belirlenmeli ve bu tür hastaların yakından takip edilmesi hayati öneme sahiptir.

MADDİ DESTEK VE ÇIKAR İLİŞKİSİ

Çalışmayı maddi olarak destekleyen kişi/kuruluş yoktur ve yazarların herhangi bir çıkara dayalı ilişkisi yoktur.

KAYNAKLAR

1. Akköse Ş, Fedakar R, Bulut M, Çebicci H. Zehirlenme olgularının beş yıllık analizi. *Acil Tıp Derg* 2003; 3: 8-10.
2. Yavuz S, Aydın S. Zehirlenme olgularının profili. *Toksikol Derg* 2003; 1: 47-52.
3. Meredith TJ. Epidemiology of poisoning. *Pharmacol Ther* 1993; 59: 251-56.
4. Litovitz TL, Klein-Schwartz W, Dyer KS, et al. 1997 annual report of the American Association of Poison Control Centers Toxic Exposure Surveillance System. *Am J Emerg Med* 1998; 16: 443-97
5. Gunnell D, Eddleston M. Suicide by intentional ingestion of pesticides: a continuing tragedy in developing countries. *Int J Epidemiol* 2003; 32: 902-9.
6. Henderson A, Wright M, Pond SM. Experience with acute overdose patients admitted to an intensive unit over six years. *Med J Aust* 1993; 158: 28-30.
7. Pekdemir M, Kavalcı C, Durukan P. ve ark. Acil servisimize başvuran zehirlenme olgularının değerlendirilmesi. *Acil Tıp Derg* 2002; 2: 36-40.
8. Karcioğlu O, Demirel Y, Esener Z, et al. Drug intoxication in the emergency department: a one year case series. *Acil Tıp Derg* 2002; 2: 26-32.
9. Kecec Z, Yavuz Y, Kurtoğlu S, et al. Two year evaluation of pediatric poisoning cases presenting to our pediatric department. *Acil Tıp Derg* 2002; 2: 33-7.
10. Fuller GN, Rea AJ, Payne JF, Lant AF. Parasuicide in central London 1984-1988. *J R Soc Med* 1989; 82: 653-6.
11. Staikowsky F, Uzan D, Grillon N, et al. Voluntary drug poisoning cases admitted to an emergency care unit. *Presse Med* 1995; 24: 1296-300.
12. Beskow J. Depression and suicide. *Pharmacol Psychiatry* 1990; 23: 3-8.
13. Cheng AT. Mental illness and suicide. A case-control study in East Taiwan. *Arch Gen Psychiatry* 1995; 52: 594-603.
14. Kasper S, Schindler S, Neumister A. Risk of suicide in depression and its simplification for psychopharmacological treatment. *Int Clin Psychopharmacol* 1996; 11: 71-7.
15. Abdollahi M, Jalali N, Sabzevari O, Hoseini R, Ghanea T. A retrospective study of poisoning in Tehran. *J Toxicol Clin Toxicol* 1997; 35: 387-93.
16. Yağan O, Akan B, Erdem D, et al. The retrospective

- analysis of the acute poisoning cases applying to the emergency unit in one year. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni* 2009; 43: 60-4.
17. Kurt I, Erpek AG, Kurt MN, et al. Epidemiology of adult poisoning at the Adnan Menderes University. *ADU Tıp Fak Derg* 2004; 5: 37-40.
18. DoradoPombo S, Martin Fernandez J, Sabugal Rodelgo G, CaballeroValles PJ. Epidemiology of acute poisoning: study of 613 cases in the Community of Madrid in 1994. *Rev Clin Esp* 1996; 196: 150-6.
19. Seydaoglu G, Satar S, Alparslan N. Frequency and mortality risk factors of acute adult poisoning in Adana, Turkey, 1997- 2002. *Mt Sinai J Med* 2005; 72: 393-401.
20. Akkas M, Coskun F, Ulu N, et al. An epidemiological evaluation of 1098 acute poisoning cases from Turkey. *Vet Hum Toxicol* 2004; 46: 213-5.
21. Ozayar E, Degerli S, Gulec H, Sahin S, Dereli N. Retrospective analysis of intoxication cases in the ICU. *Dahili ve Cerrahi Bilimler Yoğun Bakım Derg/ Turkish J Med Surg Inten Care* 2011; 2: 59-62.
22. Kaygusuz K, Gürsoy S, Kılıçcıoğlu F, Özdemirkol İ, Mimaroglu C. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Yoğun Bakım Ünitesi'nde 1998-2004 yılları arasında akut ilaç zehirlenmesi tanısı ile takip edilen olguların geriye dönük analizi. *CÜ Tıp Fak Derg* 2004; 26: 161-5.